

بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه

فصل اول - فرهنگ اسلامی - ایرانی، وقف

شماره (۱)

شماره مسلسل: ۱۰۲۴۸

خرداد ماه ۱۳۸۹

دفاتر: مطالعات فرهنگی

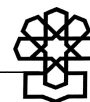
مطالعات اجتماعی

مطالعات ارتباطات و فناوری های نوین

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار .....
۲	فصل - فرهنگ اسلامی - ایرانی، وقف .....
۲	چکیده .....
۳	مقدمه .....
۴	۱. درآمدی بر الزامات و شروط تدوین برنامه توسعه .....
۸	۲. ارزیابی احکام فصل اول لایحه برنامه پنجم براساس الزامات و شروط تدوین برنامه توسعه .....
۲۹	نتیجه گیری .....
۳۰	منابع و مأخذ .....

بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه (۱) فصل اول - فرهنگ اسلامی - ایرانی، وقف

پیشگفتار

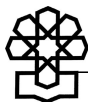
ضوابط ارزیابی لایحه برنامه پنجم در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

رویکرد مرکز پژوهش‌ها به موضوع برنامه‌ریزی و معیارهای ارزیابی لایحه برنامه پنجم توسعه در گزارش این مرکز به شماره مسلسل ۱۰۱۷۴ تبیین و در فروردین‌ماه ۱۳۸۹ منتشر شده است. امور اداری و اجرایی کشور توسط قوانین دائمی و موضوعه سروسامان داده می‌شود. براین اساس هدف از تدوین برنامه‌های میان‌مدت «اولویت‌بندی امور و اختصاص منابع انسانی و مالی محدود کشور به اولویت‌های مزبور» است. سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه ابلاغی مقام معظم رهبری اهداف و اولویت‌های کشور در پنج سال آتی را تعیین کرده‌اند. براساس این رویکرد ارزیابی احکام لایحه و پذیرش پیشنهادهای جدید برمبنای معیارهای زیر صورت گرفته است:

۱. هر حکمی که برخلاف سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری درخصوص برنامه پنجم توسعه بوده است یا به نوعی در پی اصلاح این سیاست‌ها باشد حذف یا اصلاح کلی شده است.

۲. هر حکمی که اصل یا اصولی از قانون اساسی را نقض کرده باشد حذف یا اصلاح کلی شده است. در لایحه دولت در موارد متعددی اصل هشتادوپنجم قانون اساسی (که نمایندگی را قائم به شخص دانسته و براین اساس مجلس نمی‌تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند)، اصل پنجاهویکم قانون اساسی (هیچ نوع مالیات وضع نمی‌شود مگر به موجب قانون و موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی نیز به موجب قانون مشخص می‌شود) و اصل پنجاهوسوم قانون اساسی (کلیه دریافت‌های دولت در حساب‌های خزانه‌داری کل متمرکز می‌شود و همه پرداخت‌ها در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می‌گیرد) نقض شده بود، که حذف یا اصلاح شده است.

۳. برطبق تفسیر شورای نگهبان از اصل هفتادوچهارم قانون اساسی ارائه لایحه توسط دولت باید انجام گیرد. براین اساس نمی‌توان دولت را ملزم به آوردن لایحه کرد مگر در مواردی که برای دستیابی به اهداف سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه، اصلاح قانون یا رفع خلأ قانونی مورد نیاز باشد. در این‌گونه موارد پیشنهاد با عبارت «براساس بند ... سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم توسعه دولت موظف است برای ... اقدام قانونی لازم را انجام دهد» ارائه شده است.

۴. سند برنامه محل اصلاح قوانین دائمی نیست. هر حکمی که به‌طور صریح یا ضمنی قوانین جاری را نسخ کند (جز در موارد خاص که برای دستیابی به اهداف سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نیازمند اصلاح قانون باشد) حذف یا اصلاح کلی شده است.

۵. در قوانین فعلی کشور، دولت اختیارات بسیاری برای اداره امور کشور دارد. بنابراین موادی که به این امور پرداخته‌اند یا اساساً انجام آن حکم نیازی به مجوز قانونگذار ندارد حذف یا اصلاح کلی شده است.

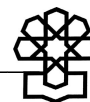
۶. احکام و پیشنهادهایی که فاقد ماهیت برنامه‌ای بوده‌اند و جزء اولویت‌های تعیین شده در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نبوده و فاقد زمانبندی و متولی اجرایی مشخص بوده، حذف شده است.

با اتخاذ رویکرد و معیارهای فوق ۶۶ ماده از لایحه پیشنهادی دولت عیناً مورد پذیرش قرار گرفته یا اصلاح عبارتی (جزئی) شده است، ۵۶ ماده اصلاح کلی و ۷۷ ماده حذف شده است. همچنین به‌منظور پوشش دادن به برخی سیاست‌های کلی برنامه پنجم یا مسائل اساسی کشور (که در بررسی‌های انجام شده توسط دفاتر تخصصی مرکز استخراج شده است) ۵۶ ماده برای الحاق به لایحه پیشنهاد شده است.

فصل - فرهنگ اسلامی - ایرانی، وقف

چکیده

لایحه برنامه پنجم توسعه در چهارمین دهه انقلاب اسلامی، پنج سال آینده نظام را با اولویت قرار دادن فرهنگ و دراندازی الگوی جدید اسلامی ایرانی توسعه، ترسیم کرده است. اگرچه این گام امید به آینده فرهنگی را به ذهن متبادر می‌سازد، اما مسائل و مشکلات بی‌پاسخ چندی را وا می‌گذارد. لایحه برنامه پنجم با فصل فرهنگ اسلامی، ایرانی مشتمل بر ۱۷ ماده آغاز می‌شود و احکام دیگری چون مواد (۱۸)، (۲۵)، (۴۴)، (۷۱)، (۱۴۹)، (۱۵۷)، (۱۵۸) و (۱۷۴) در دیگر فصول که به‌صورت مستقیم به بخش فرهنگ مربوط می‌شوند، اقدامات و فعالیت پنج سال آینده را نشان می‌دهد. با این حال این احکام اگرچه رویکرد کلی دولت را به این بخش (همچون دین‌باوری و حمایت از بخش‌های غیردولتی) نشان می‌دهد، اما دارای ضعف‌های شکلی (مانند عدم توجه به مبانی برنامه‌نویسی) و محتوایی (مانند عدم توجه به مسائل حال و آینده این بخش) است. انجام اصلاحاتی در شکل و محتوای احکام بخش فرهنگ با حفظ کلیت آنها رویکردی است که در این گزارش مدنظر قرار گرفته است.

مقدمه

لایحه برنامه پنجم توسعه به عنوان اولین برنامه ابلاغی دولت دهم و دومین برنامه در ذیل سند چشم‌انداز توسعه کشور است. این برنامه، چراغ راهی خواهد بود، تا در پنج سال آینده فعالیت‌ها و اقدام‌های لازم برای توسعه فرهنگ براساس آن سامان یابد.

این برنامه که در ابتدای آن بر تدوین الگوی جدیدی از توسعه، با عبارتی چون «الگوی اسلامی - ایرانی توسعه» تأکید دارد، از فرآیندی یاد می‌کند که گام نوینی دربر خواهد داشت. این گام به ظاهر با گام‌های توسعه‌ای قبل متفاوت می‌باشد و مسیر دیگری را بر خواهد گزید. ازسوی دیگر قرار گرفتن فصل فرهنگ اسلامی - ایرانی در ابتدای لایحه شاید نشانگر عزم دولتمردان در اولویت دادن به فرهنگ در بحث توسعه است که این امر وظیفه متولیان و دست‌اندرکاران فرهنگ را سنگین‌تر می‌کند.

با توجه به نکات مثبت فوق مسائلی در لایحه دیده می‌شود که نیاز به تأمل بیشتری دارد از جمله:

۱. کم‌توجهی به مسائل و چالش‌هایی که امروزه حوزه فرهنگ به آنها مبتلاست و یا در آینده می‌توان متصور بود.
  ۲. عدم پیوستگی به برنامه توسعه قبلی (برنامه چهارم) که به‌عنوان گام اول تحقق سند چشم‌انداز تدوین شده است.
  ۳. کم‌توجهی به نیازهای مخاطبین و غلبه خواست‌ها و تمایلات دولت بر احکام.
  ۴. ضعف شاخص‌های مناسب نظارتی و ارزیابی در مورد احکام.
  ۵. ضعف همخوانی میان هر یک از احکام با کلیت فصل فرهنگ و نیز مقدمه بیان شده در ابتدای لایحه.
  ۶. استفاده ناقص از برخی از احکام برنامه چهارم توسعه به‌گونه‌ای که اهداف آن برنامه را تأمین نخواهد کرد.
  ۷. غلبه حمایت‌های مالی و تخصیص‌های بودجه‌ای که جایگاهی در برنامه توسعه برای آن نمی‌توان متصور بود.
- این گزارش در پی آن است تا با مروری بر احکام لایحه در بخش فرهنگ، به یک نمای کلی از آن دست یابد و احکام را یک به یک مورد مذاقه و بررسی کارشناسانه قرار داده و در نهایت پیشنهادها و اصلاحاتی را با توجه به شروط و الزامات تدوین برنامه ارائه دهد.

۱. درآمدی بر الزامات و شروط تدوین برنامه توسعه

در گزارش بررسی عملکرد برنامه چهارم توسعه^۱، در بخش صیانت از فرهنگ، از ۱۰۵ ماده و بند بررسی شده، ۸۶ بند آن (۸۲ درصد) غیرقابل ارزیابی و ۶ بند آن (۵ درصد) تحقق نیافته، تشخیص داده شده است. علاوه بر این، اساساً گزارش به نسبت میان برنامه و سیاست‌ها نپرداخته است. یعنی معلوم نیست که آیا همان موارد تحقق یافته از برنامه به تحقق سیاست‌ها کمک کرده است یا خیر؟ مهمترین علت وقوع چنین وضعیتی چیست؟ به نظر می‌رسد علت اصلی در عدم رعایت شروط لازم در تدوین برنامه نهفته باشد. از جمله این الزامات می‌توان به نسبتی که میان سیاست‌ها، برنامه و لایحه بودجه باید برقرار باشد، اشاره کرد. برای نقد و ارزیابی لایحه برنامه پنجم، باید به مجموعه این شرایط توجه داشت. از همین رو برای بررسی بخش فرهنگ برنامه پنجم ابتدا به شکل اجمالی به کلیات این شرایط و الزامات پرداخته می‌شود و سپس هریک از مواد با شرایط احصا شده تطبیق داده می‌شود.

از آنجایی که رویکرد گزارش برای استخراج شروط تدوین برنامه توسعه، رعایت ارتباط مناسب با سیاست‌های بالادستی است، سطوح سیاستگذاری و برنامه‌ریزی توسعه‌ای می‌توانند از مبانی تعیین شرایط الزامی در تدوین برنامه توسعه باشند.^۲

در ذیل به برخی از این شروط و الزامات تدوین برنامه توسعه اشاره می‌گردد:

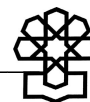
۱-۱. رعایت انطباق و فاصله مناسب میان سیاست‌های کلی و احکام برنامه

باید رابطه‌ای منطقی از کل به جزء در حرکت از سمت سیاست‌های کلی تا آیین‌نامه‌های عینی و ملموس وجود داشته باشد و هر سطح باید با سطح پسین و پیشین خود مقایسه شود تا انطباق کامل داشته باشد. به‌طور مشخص احکام یک برنامه توسعه در درجه اول باید با سیاست‌های کلی برنامه، تطبیق داشته باشند.

از آنجایی که سیاست‌های کلان ناظر بر اهداف کلی هستند، در واقع جهت حرکت را تعیین می‌کنند، اما سطح بعدی سیاست‌ها، که معطوف به اهداف جزئی و مقدمات تحقق اهداف کلی هستند، باید انضمامی‌تر، عینی‌تر و جزئی‌تر تدوین شوند. لذا میان سیاست‌های کلی برنامه و احکام برنامه یک فاصله معنادار از جهت شمول حوزه‌ها و موضوعات، سازمان‌ها و افراد درگیر، دوره تحقق، ادبیات، وضوح، شفافیت، قابلیت و روش سنجش و... وجود دارد.

۱. بررسی عملکرد برنامه چهارم توسعه، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر برنامه و بودجه، شماره مسلسل ۹۹۶۹.

۲. گزارش ۹۷۰۷ دفتر برنامه و بودجه، مجموعه‌ای از این شرایط را بررسی کرده است.

۱-۲. ابتدا بر یک رویکرد نظری - تجربی و دارای اعتبار

رویکرد نظری ازسویی مشخص‌کننده روابط علی میان احکام برنامه و سیاست‌های کلی است. اگر رویکرد هم انسجام نظری داشته باشد و هم دارای اعتبار تجربی باشد به این معنا که بر تجربیات گذشته استوار باشد، ضامن توفیق احکام برنامه خواهد بود.

ازسویی دیگر رویکرد نظری - تجربی ربط علی میان احکام و تکالیف و واقعیت خارجی را تعیین می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه با اجرای احکام، واقعیت خارجی براساس انتظارات برنامه امکان تغییر می‌یابد.

در نهایت رویکرد نظری ملاط میان سطوح برنامه‌ریزی توسعه‌ای است و ارتباطی منسجم میان آنها برقرار می‌کند.

۱-۳. درک صحیح از مفاهیم سیاست‌ها و ارائه یک تفسیر مشخص از آنها

الف) درک صحیح از مفاهیم

باید توجه داشت که مفاهیم سیاست‌ها غیر از موضوعات و مخاطبان آنها (سازمان‌ها و افراد مکلف) است. در واقع مفاهیم موجود در سیاست‌ها یا جهت‌گیری سیاست‌ها را معلوم می‌کنند یا ناظر بر وضعیتی اجتماعی هستند که نیاز به ساماندهی دارد. مثلاً در بند «۵» سیاست‌های کلی برنامه پنجم، «استفاده بهینه» جهت‌گیری سیاست را مشخص می‌کند. یا در بند «۴»، «جریانات انحرافی» ناظر بر وضعیتی اجتماعی است که باید سامان یابد. برای تهیه یک برنامه منسجم باید این مفاهیم به‌خوبی فهم شده باشند و معلوم باشد که منظور سیاستگذار به‌درستی درک شده است.

ب) ارائه یک تفسیر مشخص

برنامه باید یک تفسیر روشن و مشخص از مفاهیم سیاست‌ها ارائه دهد. یعنی غیر از آنکه در ذهن نویسندگان برنامه درک مشخصی از مفاهیم وجود دارد، برنامه قادر باشد این مفاهیم را به‌خوبی انتقال دهد. مثلاً برنامه باید مشخص کند که منظور از «استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعات» چیست؟

۱-۴. تعیین تفکیکی موضوعات، مخاطبان و وسایل لازم برای تحقق سیاست‌ها در برنامه

سیاست‌ها جهت تحقق، باید به تکالیفی مشخص و روشن تبدیل شوند. هر تکلیفی شامل سه جزء است: موضوع، مخاطب و وسایل.

هر سیاست حوزه یا حوزه‌های خاصی را دربرمی‌گیرد و معطوف به آنهاست. خود این حوزه‌ها می‌توانند شامل موضوعات متعددی باشند.

هر کدام از این موضوعات مربوط به ارگان، نهاد یا شخصیت خاصی می‌شود، که مخاطبان سیاست را شامل می‌شوند.

برای ساماندهی هر کدام از این موضوعات طبق جهت‌گیری‌هایی که سیاست ارائه می‌کند، مقدمات، زمینه‌ها و وسایلی مورد نیاز است. پیش از تدوین یک برنامه توسعه باید به همه این جنبه‌ها توجه شود تا احکام برنامه به شکل مشخص و دقیقی بتوانند سیاست‌ها را محقق کنند.

۵-۱. رعایت تناسب علی میان احکام برنامه و سیاست‌ها

گاهی تکالیف با سیاست‌ها ظاهراً ارتباط ذهنی دارند، اما به دلایل متعدد، تأثیری علی و واقعی در تحقق سیاست‌ها ندارند. از مهمترین دلایل این عدم کارآیی، بی‌توجهی به تناسب منطقی و علی میان شقوق سه‌گانه تکلیف (موضوع، مخاطب و وسایل) با سیاست‌هاست:

- **تناسب میان موضوع تکلیف و انتظارات سیاست‌ها:** اولاً موضوع تکلیف باید با انتظار و جهت‌گیری سیاست تناسب منطقی داشته باشد. ثانیاً باید در فرآیند تجزیه سیاست کلی به تکالیف جزئی‌تر، به یک هدف مشخص و قابل دسترس معطوف شود.

- **تناسب میان موضوعات تکلیف:** گاهی در یک حکم برای یک تکلیف مشخص چند موضوع تعریف شده است. مثلاً در ماده (۳) و (۴) برنامه پنجم، در چنین وضعیتی باید میان موضوعات مختلف نوعی هماهنگی و همسنخی وجود داشته باشد.

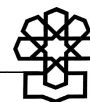
- **تناسب میان تکالیف و مخاطبان:** این وضعیت وقتی رخ می‌دهد که میان توان سازمان مکلف و تکلیف مقرر تناسبی وجود نداشته باشد.

- **تناسب میان وسایل و موضوع تکلیف:** وسایل پیشنهادی یا تجویزی باید با موضوع و مخاطب تناسب داشته باشند. به‌طور مشخص وسایل باید برآورنده انتظارات درباره موضوع باشند. مثلاً در ماده (۶) برنامه پنجم ابزار پیشنهادی (نشان ملی حضرت امام (ره)) با انتظاری که درباره موضوع ارائه شده است (زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه و سیره امام (ره)) تناسب ندارد. رعایت مجموعه این شرایط موجب تناسب حکم با سیاست‌ها و انسجام درونی آن است.

۶-۱. تکالیف مشخص، دقیق و الزام‌آور یک برنامه

چنانچه مفاد و مفاهیم موجود در احکام مبهم باشند:

- می‌توانند به محلی برای قانون‌گریزی مخاطب تکلیف تبدیل شوند و در نتیجه غیرالزام‌آور خواهند بود.

- می‌توان تفسیرهای مختلفی از آن ارائه داد و در نتیجه به‌جای آن چیزی که برنامه انتظار دارد، کار دیگری صورت گیرد.
  - احکام، غیرقابل نظارت و سنجش خواهند بود.
  - می‌توانند محلی برای بروز فسادهای اداری و سوءاستفاده‌ها شوند.
- بنابراین برای الزام‌آوری، نظارت، سنجش‌پذیری و ایجاد و القای یک ذهنیت واحد و یکسان از حکم، باید مفاهیم موجود دقت و وضوح کافی داشته باشند.

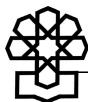
۷-۱. عدم موازی‌کاری و تعارض

باید یک رویکرد واحد از برنامه - دست‌کم از هر بخش آن - استنباط گردد. به‌عبارتی مواد برنامه باید اجزا و قطعات یک پازل را تکمیل کنند. بنابراین باید بتوان میان مواد مختلف یک برنامه یک ارتباط منطقی و منسجم یافت. حلقه این ارتباط هم باید سیاست‌های مستخرج از اسناد بالادستی باشد.

۸-۱. نسبت برنامه با برنامه‌های گذشته

لازمه یک برنامه مؤثر و مناسب حرکت در امتداد برنامه‌های پیشین است. درواقع مجموعه‌ای از برنامه‌هاست که در نهایت تحقق هدف کلی مورد نظر در اسناد بالادستی را فراهم می‌سازد و اگر نسبت برنامه با برنامه‌های پیشین روشن نباشد و در مسیر برنامه‌های قبلی حرکت نکند، تحقق هدف کلی مورد نظر نظام دشوار خواهد بود.

براساس افق زمانی اعلام شده در سند چشم‌انداز، برنامه‌های چهارم تا هشتم موظفند در راستای تحقق چشم‌انداز، قوانین و احکامی تنظیم کنند. لذا نسبت هر برنامه باید با برنامه پیشین و پسین، براساس سیاست‌های سند چشم‌انداز، مشخص باشد و معلوم باشد آیا برنامه توسعه‌ارائه شده، تکمیل‌کننده برنامه‌های پیشین است یا منقطع و بی‌توجه به آنهاست.

۲. ارزیابی احکام فصل اول لایحه برنامه پنجم براساس الزامات و شروط تدوین

برنامه توسعه

برای درک بهتر از نقد ارائه شده از احکام فصل نخست، ابتدا سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در برنامه پنجم توسعه در بخش فرهنگ را ذکر می‌کنیم، سپس به بررسی هر کدام از مواد فرهنگی برنامه پنجم براساس الزامات و شروطی که پیش از این بیان شد، می‌پردازیم.

۲-۱. سیاست‌های کلی ابلاغی رهبری در بخش فرهنگ

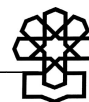
- تکمیل و اجرای طرح مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم.
  - زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به‌عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها.
  - تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقای کیفیت در تولید.
  - مقابله با جریانات انحرافی در حوزه دین و زدودن خرافات و موهومات.
  - استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام.
  - ایجاد درک مشترک از چشم‌انداز بیست‌ساله و تقویت باور و عزم ملی برای تحقق آن.
- باید به‌ازای هرکدام از این بندها، در برنامه پنجم توسعه یک یا چند ماده از احکام اختصاص داده شده باشد. در بررسی برنامه پنجم و در یک بررسی تطبیقی نتایج زیر حاصل شد:

جدول مقایسه سیاست‌های کلی و مواد لایحه برنامه پنجم در بخش فرهنگ

سیاست‌های کلی در امور فرهنگی	مواد و بندهای مربوط در برنامه
بند «۱» (مهندسی فرهنگی و تهیه پیوست فرهنگی)	ماده (۲)
بند «۲» (زنده نگه‌داشتن اندیشه حضرت امام (ره))	مواد (۴) و (۶)
بند «۳» (تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی،...)	ماده (۳) به شکل مستقیم و ماده (۵) به شکل غیرمستقیم
بند «۴» (مقابله با جریانات انحرافی در حوزه دین)	به‌طور مشخص و مستقیم هیچ ماده‌ای به این بند نپرداخته است، اما اجرای ماده (۵) و ماده (۷) می‌تواند اثرگذار باشد
بند «۵» (استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعات و...)	ماده (۱۰)
بند «۶» (ایجاد درک مشترک از چشم‌انداز بیست‌ساله)	به‌طور مشخص هیچ ماده‌ای به این بند نمی‌پردازد

همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد برای برخی از بندهای سیاست‌های کلی ابلاغی رهبری

هیچ حکمی در برنامه پنجم پیشنهاد نشده است.

۲-۲. بررسی مواد لایحه برنامه پنجم - فصل فرهنگ اسلامی - ایرانی

ماده (۱)

الگوی توسعه اسلامی - ایرانی

معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور که در این قانون به اختصار «معاونت» نامیده می‌شود با همکاری دستگاه‌های ذیربط «الگوی اسلامی - ایرانی توسعه» را تا پایان سال دوم برنامه تدوین و شاخص‌ها و معیارهای منبعث از الگوی فوق را به کلیه دستگاه‌های اجرایی برای اجرا ابلاغ می‌نماید.

اشکالات

- **عدم دقت در درک مفاهیم و توضیح روشن از آنها:** مشخص نیست که چرا این ماده در فصل فرهنگ آمده است در حالی که نتایج آن باید تمامی بخش‌های برنامه توسعه را شامل شود. از سوی دیگر مفهوم بسیار وسیعی از الگو می‌توان داشت و در این حکم نمی‌توان به تصویری روشن از آن دست یافت.

- **عدم تناسب میان تکلیف و مخاطب آن:** تدوین الگوی توسعه اسلامی - ایرانی، یک فعالیت تئوریک در سطح کلان کشور است. بنابراین در کنار قوه مجریه باید سایر قوا نیز در تدوین این الگو مشارکت داشته باشند و نمی‌توان آن را به یکی از زیرمجموعه‌های یک قوه واگذار کرد.

- **عدم تناسب علی میان تکلیف و سیاست:** اجرا و تحقق الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، نیازمند ضمانت و الزام قانونی است. تهیه و تصویب این الگو در دولت نمی‌تواند تمامی سطوح حاکمیت را دربرگیرد.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به شکل زیر اصلاح و بیرون از فصل فرهنگ ارائه شود:

ماده (۱)

دولت موظف است با همکاری سایر قوا، «الگوی توسعه ایرانی - اسلامی» را که مستلزم رشد و بالندگی انسان‌ها بر مدار حق و عدالت و دستیابی به جامعه‌ای متکی بر ارزش‌های اسلامی و انقلابی و تحقق شاخص‌های عدالت اجتماعی و اقتصادی باشد را تا پایان سال سوم برنامه، تدوین و جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه دهد. این الگو پس از تصویب در مجلس شورای اسلامی مبنای تهیه لایحه برنامه ششم و برنامه‌های بعدی قرار می‌گیرد.

تبصره - دبیرخانه تهیه این الگو در قوه مجریه مستقر خواهد بود و رؤسای قوای سه‌گانه موظفند با اتخاذ سازوکارهای لازم در هر قوه به فرآیند تهیه آن کمک کنند.

ماده (۲) - مهندسی فرهنگی و پیوست فرهنگی

دولت موظف است براساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور و نظامنامه پیوست فرهنگی که تا پایان سال اول برنامه پنجم به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌رسد نسبت به تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم و جدید اقدام نماید.
تبصره - معاونت در سال اول برنامه عناوین طرح‌های مهم موضوع این ماده را تهیه و اعلام می‌نماید.

اشکالات

۱- **عدم رعایت فاصله مناسب میان تکلیف و سیاست:** این ماده به جای آنکه یک فاصله مناسب با سیاست را رعایت کند و یک هدف مشخص در راستای سیاست را در نظر داشته باشد، به تکرار عین بند «۱» سیاست کلی بسنده کرده است.

۲- **ابهام در درک و تفسیر مفاهیم:** آیا مفهوم طرح‌های مهم شامل خود احکام برنامه توسعه نمی‌شود و در این صورت لازم نبود که دولت پیش از ارائه برنامه توسعه پیوست فرهنگی آن را تهیه می‌کرد.

۳- **عدم تفکیک موضوعات، مخاطبان و وسایل لازم:** دولت به جای آنکه مفهوم «نقشه مهندسی فرهنگی» را تدقیق کند، حوزه‌های مربوط را مشخص سازد، موضوعات ذیل آن را احصا کرده باشد و در نهایت هر کدام از موضوعات را به نهادها و ارگان‌های مسئول بسپارد، وظیفه خود را یکجا به گردن شورای عالی انقلاب فرهنگی انداخته است. همین مسئله در مورد نظامنامه پیوست فرهنگی اتفاق افتاده است.

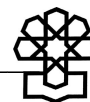
۴- **عدم تناسب تکلیف و مخاطب:** با توجه به توان شورای عالی انقلاب فرهنگی و محصولاتی که تاکنون ارائه داده، آیا می‌توان از این نهاد انتظار داشت در سال اول برنامه نقشه مهندسی فرهنگی و نظامنامه پیوست فرهنگی را تدوین و تصویب کند؟

۵- **روند تهیه پیوست فرهنگی در چه زمانی مشخص می‌شود؟** اگر قرار است پس از تدوین نظامنامه در سال اول نسبت به تهیه پیوست اقدام شود، پس تکلیف طرح‌های مهم دولت در این مدت چه می‌شود؟

با توجه به وجود این اشکالات در ماده (۲)، یا باید این ماده را از برنامه حذف کرد یا اصلاحاتی جزئی بر آن اعمال نمود.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به شکل زیر اصلاح شود:

ماده (۲)

دولت موظف است براساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور و نظامنامه پیوست فرهنگی که تا پایان سال اول برنامه پنجم تهیه و به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌رساند، نسبت به تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم و جدید اقدام نماید.

تبصره - دولت در ابتدای هر سال عناوین طرح‌های مهم موضوع این ماده را تهیه و اعلام می‌نماید.

ماده (۳) - تعمیق ارزش‌ها - اعتلای معرفت دینی - تقویت هنجارهای فرهنگی - روحیه کار

جمعی و ...

به‌منظور تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی - ایرانی، اعتلای معرفت دینی و تقویت هنجارهای فرهنگی و اجتماعی و روحیه کار جمعی، ابتکار، قناعت و ترویج فرهنگ مقاومت و ایثار، تبلیغ ارزش‌های اسلامی و انقلاب اسلامی، حسب مورد حمایت‌های مالی موضوع این قانون (از قبیل اعطای تسهیلات بانکی در قالب وجوه اداره شده و غیر آن، پرداخت کمک نقدی و غیرنقدی و یارانه از جمله یارانه مابه‌التفاوت سود و کارمزد در قالب وجوه اداره شده و غیر آن، تسهیل اعطای مجوزهای مربوط و خرید محصولات فرهنگی و واگذاری مالکیت، منفعت و مدیریت در زمینه تصدی‌ها و بنگاه‌های مربوط دولتی و حق بهره‌برداری از اموال منقول و غیرمنقول به‌صورت رایگان یا اجاره ارزان‌قیمت و بخشودگی دیون دولتی و جرائم مالیاتی و بانکی و تعیین قیمت و تعرفه ترجیحی و استفاده از درآمدهای حاصل از اقدام‌های مزبور در جهت اهداف مذکور) از بخش غیردولتی شامل اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی در موارد زیر به‌عمل می‌آید:

الف) برنامه‌های اجرایی مربوط (از قبیل برنامه ترویج و توسعه فرهنگ اهل بیت، نماز، زکات، وقف، امر به معروف و نهی از منکر، فرهنگ ایثار و شهادت، تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی، اصلاح الگوی مصرف، وجدان کاری، خودباوری و تقویت نهاد خانواده، اماکن مذهبی و فرهنگی از قبیل مصلی‌ها، مساجد، نمازخانه‌ها، بقاع متبرکه و سایر اماکن مذهبی و فرهنگی و حمایت از میراث فرهنگی مشترک در زمینه زبان، ادبیات، هنر و آداب و رسوم به‌ویژه نوز و عاشورا و سایر برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، علمی، تربیتی و هنری اعم از سینما، موسیقی، هنرهای تجسمی و...) که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ب) طراحی، تولید، توزیع و صدور خدمات و محصولات فرهنگی، هنری و سینمایی، صنایع دستی و میراث فرهنگی.

ه) توسعه و راه‌اندازی مؤسسات، هیئت‌ها و تشکل‌های فرهنگی، اجتماعی، هنری و قرآنی.

تبصره - حداکثر تا یک (۱) درصد از سرجمع اعتبارات و منابع مندرج در ردیف‌های بودجه کل کشور علاوه بر اعتبارات مندرج در ردیف‌های مربوطه در بودجه سنواتی در اختیار معاونت قرار می‌گیرد تا با تصویب هیئت وزیران در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع این ماده قرار دهد.

اشکالات

- **عدم رعایت فاصله مناسب با اسناد بالادستی:** در این ماده به جای آنکه مفاهیم و حوزه‌های مورد نظر در سیاست‌های کلی به موضوعات خردتر و مشخص‌تر تبدیل شوند، مجموعه‌ای از اهداف کلی مندرج در سیاست عیناً در ماده تکرار شده است.

- **عدم رعایت انسجام در تکلیف:** مجموعه‌ای از اهداف گوناگون در یک تکلیف واحد ذکر شده‌اند بدون آنکه توجه شده باشد هر کدام از این اهداف چه اقتضائات و الزاماتی برای تحقق دارند و آیا این الزامات با هم هماهنگ هستند یا خیر؟

- **عدم تناسب تکلیف و مخاطب:** چون به الزامات هر کدام از اهداف و اینکه هر کدام باید به چه موضوعات و حوزه‌های خردتری تجزیه شوند و در ادامه راهکارهای تحقق‌بخش باید به کدام ارگان واگذار شود، توجه نشده است، مشخص نیست وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تحت چه فرآیندی و با کدام توان اجرایی می‌تواند اهدافی با این وسعت، اهمیت و شمول را برآورده سازد.

- **عدم تناسب منطقی و علی میان تکلیف و اهداف:** تکالیف مندرج در ماده چگونه به تحقق اهداف مذکور کمک می‌کند؟

- **ابهام و الزام‌آور نبودن تکلیف:** منظور از برنامه‌های اجرایی دقیقاً چیست؟ برنامه‌های آموزشی، تربیتی و علمی کدامند و منظور از گسترش آنها چیست؟

با توجه به وجود این اشکالات در ماده (۳)، یا باید این ماده را از برنامه حذف کرد یا اصلاحاتی جزئی بر آن اعمال نمود.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به شکل زیر اصلاح شود:

ماده (۳)

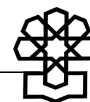
به منظور تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی - ایرانی، اعتلای معرفت دینی و تقویت هنجارهای فرهنگی و اجتماعی و روحیه کار جمعی، ابتکار، ترویج فرهنگ مقاومت و ایثار، تبلیغ ارزش‌های اسلامی و انقلاب اسلامی و گسترش خط و زبان فارسی، دولت مکلف است حمایت‌های لازم را از بخش غیردولتی (اعم از حقیقی و حقوقی) در موارد زیر به عمل آورد:

الف) برنامه‌های اجرایی دینی، مذهبی، هنری، فرهنگی، آموزشی و علمی،

ب) طراحی، تولید، توزیع، انتشار و صدور خدمات و محصولات فرهنگی، هنری، رسانه‌ای،

صنایع دستی و میراث فرهنگی،

ج) توسعه تولیدات و فعالیت‌های رسانه‌ای، فرهنگی و هنری دیجیتال و نرم‌افزارهای

چندرسانه‌ای و نیز حضور فعال و تأثیرگذار در فضای مجازی،

(ه) توسعه و راه‌اندازی مؤسسات، هیئت‌ها و تشکل‌های فرهنگی، هنری، رسانه‌ای، دینی و قرآنی.

تبصره - سازمان ملی استاندارد موظف است براساس این آیین‌نامه با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات کلیه استانداردهای لازم برای خط و زبان فارسی و تاریخ هجری شمسی را حداکثر تا پایان سال اول تدوین نماید.

ماده (۴) - سند ملی توسعه روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین‌الملل

به‌منظور تبیین مبانی اسلام ناب محمدی (ص)، انقلاب اسلامی و اندیشه‌های دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و نیز شناساندن و معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی و گسترش خط و زبان و ادبیات فارسی به‌ویژه برای ایرانیان خارج از کشور، تا پایان سال اول برنامه «سند ملی توسعه روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین‌الملل» با تأکید بر تقویت گفتگو و همگرایی بین‌پيروان ادیان و مذاهب و نخبگان علمی و فکری جهان و توسعه همکاری و ارتباط با مراکز ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی و صیانت از مفاخر معنوی، فرهنگی و علمی، توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی) با همکاری سایر دستگاه‌های مرتبط و شورای عالی حوزه علمیه قم تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

اشکالات

- **عدم رعایت فاصله مناسب با اسناد بالادستی:** در این ماده به‌جای آنکه اهداف کلی مندرج در سیاست‌ها به موضوعات جزئی و منطبق با آنها تجزیه و تبدیل شود، مجموعه‌ای از اهداف کلی که مناسب شأن سیاست‌های کلی هستند و نه برنامه توسعه، برای تکلیف ذکر شده است.

- **عدم رعایت انسجام میان اهداف، موضوعات و وسایل:** چه ارتباطی میان این اهداف با: «تبیین مبانی اسلام ناب محمدی (ص)»، «انقلاب اسلامی و اندیشه‌های دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری» و نیز «شناساندن و معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی» و «گسترش خط و زبان و ادبیات فارسی به‌ویژه ایرانیان خارج از کشور»، ازسویی و «تقویت گفتگو و همگرایی بین‌پيروان ادیان و مذاهب و نخبگان علمی و فکری جهان و توسعه همکاری و ارتباط با مراکز ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی و صیانت از مفاخر معنوی، فرهنگی و علمی» وجود دارد که سند ملی بتواند در عین انسجام، اعتبار و کارآیی آن اهداف را محقق کند؟

در ماده (۴) مقرر شده که سند ملی با تأکید بر «تقویت گفتگو و همگرایی بین‌پيروان ادیان و مذاهب و نخبگان علمی و فکری جهان» و «توسعه همکاری و ارتباط با مراکز ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی» و «صیانت از مفاخر معنوی، فرهنگی و علمی» تدوین شود. درحالی که منطقی‌تر آنکه از این مفاد و مفاهیم

ناهمگون، الزامات و اقتضائات متفاوتی دارند که نیازمند راهبردها و راهکارهای مختص به خود هستند، چگونه می‌توانند با تدوین یک سند واحد محقق شوند؟ برای مثال برای تقویت همگرایی میان پیروان مذاهب نحوه‌ای از فعالیت‌ها نیاز است و برای گفتگو میان نخبگان علمی جهان نحوه‌ای دیگر. با توجه به وجود این اشکالات در ماده (۴)، یا باید این ماده را از برنامه حذف کرد یا اصلاحاتی جزئی بر آن اعمال نمود.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به شکل زیر اصلاح شود:

ماده (۴)

به منظور تبیین مبانی اسلام ناب محمدی (ص)، انقلاب اسلامی و اندیشه‌های دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و نیز شناساندن و معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی و گسترش خط و زبان و ادبیات فارسی به‌ویژه برای ایرانیان خارج از کشور، تا پایان سال اول برنامه «سند ملی توسعه روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین‌الملل» با تأکید بر تقویت گفتگو و همگرایی بین پیروان ادیان و مذاهب و نخبگان علمی و فکری جهان و توسعه همکاری و ارتباط با مراکز ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی و صیانت از مفاخر معنوی، فرهنگی و علمی، توسط سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی با همکاری وزارت امور خارجه و سایر دستگاه‌های ذیربط و شورای عالی حوزه علمیه قم تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

ماده (۵) - بهره‌گیری بهینه از بقاع متبرکه و اماکن مذهبی و تثبیت جایگاه مسجد

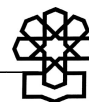
ماده (۵)

به منظور توسعه فضاهای مذهبی و بهره‌گیری بهینه از بقاع متبرکه و اماکن مذهبی و تثبیت جایگاه مسجد به عنوان اصلی‌ترین پایگاه عبادی و تربیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی اقدام‌های زیر انجام می‌شود:

الف) وزارت مسکن و شهرسازی و شهرداری‌ها در طراحی و اجرای طرح‌های جامع تفصیلی شهری و هادی روستایی و شهرک‌های جدیدالاحداث، اراضی مناسبی را برای احداث پیش‌بینی و پس از آماده‌سازی و بدون دریافت هزینه در اختیار متقاضیان احداث مساجد قرار دهند.

تبصره - تأیید مجتمع‌های تجاری و اداری، مستلزم پیش‌بینی محل مناسبی برای نمازخانه براساس دستورالعمل ابلاغی شورای عالی معماری و شهرسازی خواهد بود.

ب) سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور و شهرداری‌ها موظفند نسبت به اختصاص فضای کافی و مناسب برای ایجاد مسجد یا نمازخانه در پارک‌های ملی و بوستان‌های شهری اقدام نمایند.

ج) کلیه دستگاه‌های اجرایی، مدارس، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، مجموعه‌های ورزشی (اعم از دولتی و غیردولتی) موظفند نسبت به اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه براساس دستورالعمل ابلاغی شورای عالی معماری و شهرسازی اقدام نمایند.

اشکالات

- **عدم تناسب علی و منطقی میان تکلیف و اهداف:** درحالی که هدف ماده، تثبیت مسجد به‌عنوان یک پایگاه عبادی و سیاسی است، تکالیف مقرر بیشتر ناظر بر بُعد عمرانی مسجد هستند تا بُعد فرهنگی و اجتماعی آن.

- **عدم تناسب میان تکلیف و مخاطبان آن:** آیا نهادهای مکلف در این ماده قادر خواهند بود تکالیف را انجام دهند؟ درحالی که در برنامه‌های پیشین همین نهادها قرار بوده همین وظایف را انجام دهند. آیا توان نهادهای مذکور در فاصله زمانی دو برنامه گذشته تغییر کرده است^۱ که اکنون بتوانند این تکالیف را محقق کنند.

• پیشنهاد اصلاحی

با توجه به ظرفیت فرهنگی و اجتماعی مساجد در محلی‌سازی فعالیت‌های فرهنگی جهت نفوذ هر چه بیشتر سیاست‌های فرهنگی نظام و با توجه به موانع موجود در ساختار مدیریت مساجد و نهادهای متولی برای پذیرش نقش مدیریت فرهنگی محلات^۲، پیشنهاد می‌شود موارد ذیل به ماده فوق افزوده شود:

د) دولت مکلف است جهت محلی‌سازی فعالیت‌های فرهنگی با محوریت مساجد، اقدامات زیر را انجام دهد:

۱. شناسایی و مرزبندی مناطق فرهنگی با محوریت مساجد در سال اول برنامه توسعه.

۲. اقدام برای ساماندهی و تجمیع نهادهای قانونی مساجد.

ه) تدوین طرح نظام تأمین مردمی بودجه مساجد به‌گونه‌ای که:

اولاً فرآیند هزینه بودجه مساجد تسهیل و شفاف شود.

ثانیاً موضوعات وقف توسعه یابد و اطلاع‌رسانی شود.

و) اقدام برای ساماندهی هیئت امنای مساجد

ز) ساماندهی نهادهای الحاقی به مساجد

۱. ماده (۱۶۳) برنامه سوم و ماده (۱۰۷) برنامه چهارم.

۲. برای آگاهی بیشتر در این باره رک به: گزارش «محلی‌سازی فعالیت‌های فرهنگی با محوریت مساجد» در بخش ضمیمه.

ماده (۶) - زنده و نمایان نگاه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی امام (ره)

الف) به‌منظور زنده و نمایان نگاه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و برجسته کردن نقش آن به‌عنوان یک معیار اساسی در تدوین الگوی اسلامی-ایرانی توسعه در تمام سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و تسری آن در مجموعه ارکان نظام، نشان ملی حضرت امام خمینی (ره) با رعایت اصل یکصدوبیست‌ونهم قانون اساسی به پدیدآورندگان آثار برتر علمی و فرهنگی، هنری و ادبی مرتبط و نیز چهره‌ها و شخصیت‌های انقلابی و عدالتخواه در سطح جهان به‌ویژه افرادی که اقدام‌های مؤثری در جهت ترویج اندیشه حضرت امام خمینی (ره) انجام دهند اعطا می‌شود. همچنین به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به ضرب سکه یادبود با تمثال فخر دینی و فرهنگی و تصویر اماکن و نشان‌ها و موارث مقدس و فرهنگی اسلامی - ایرانی اقدام نماید.

ب) دولت از انجام مطالعات بنیادی و کاربردی در عرصه فرهنگ‌سازی، پژوهشی و حمایت از پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی با موضوعاتی مرتبط با حضرت امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی در داخل و خارج از کشور و تجهیز کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های معتبر خارجی به آثار منتشر شده در این زمینه حمایت مالی می‌نماید.

اشکالات

- **عدم رعایت فاصله مناسب میان تکلیف و سیاست:** در اینجا هم سیاست کلی عیناً تکرار شده بی‌آنکه به اهداف خردتری تجزیه شود.

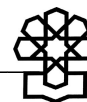
توضیح: اندیشه امام (ره) اجزای مختلف، گوناگون و ابعاد متنوعی دارد که برای اعمال این منظومه فکری باید در هر حوزه‌ای پس از شناسایی نظرات این بزرگوار اقدامات متناسب و مؤثر در نظر گرفته شده و اعمال گردد.

- **عدم تناسب منطقی و علی میان تکلیف و اهداف ماده:** اعطای نشان ملی حضرت امام (ره) به پدیدآورندگان آثار علمی و فرهنگی هنری و ادبی و... چه کمکی به زنده و نمایان نگاه‌داشتن اندیشه سیاسی و سیره عملی امام (ره) و مقام معظم رهبری می‌کند و در نهایت این ماده با انتظار و اهداف سیاست‌های ابلاغی مبنی بر زنده نگاه‌داشتن و برجسته کردن نقش حضرت امام (ره) در تمام سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها چه تناسبی دارد؟

- **ابهام و الزام‌آور نبودن تکلیف:** برنامه، هیچ نهادی را به‌طور مشخص مکلف نکرده است. چون موضوعات و وسایل تکلیف، مشخص و معین نشده‌اند، تکلیف مبهم و در نتیجه غیرالزام‌آور است.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به شکل زیر اصلاح شود:

ماده (۶)

به منظور زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تدوین الگوی توسعه ایرانی - اسلامی و سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و تسری آن در مجموعه ارکان نظام، دولت مکلف است از انجام مطالعات بنیادی و کاربردی و پژوهشی در عرصه فرهنگ‌سازی، آموزشی و تأسیس رشته‌های تخصصی لازم با تکیه بر علوم، فناوری و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و حمایت از پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی با موضوعاتی مرتبط با حضرت امام خمینی (ره)، مقام معظم رهبری و انقلاب اسلامی در داخل و خارج از کشور و تجهیز کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های معتبر خارجی به آثار منتشر شده در این زمینه، حمایت مالی نماید.

ماده (۷) - قطب‌های علمی و کرسی‌های نظریه‌پردازی

به منظور توسعه انجمن‌ها و قطب‌های علمی حوزوی و کرسی‌های نظریه‌پردازی نقد و مناظره، دولت از توسعه آموزش‌ها و پژوهش‌های بنیادین کاربردی در حوزه‌های دین و نشر فرهنگ و معارف اسلام و گرایش تخصصی مرتبط حمایت‌های لازم را در ابعاد مالی، حقوقی به عمل آورد.

اشکالات

- عدم انطباق با سیاست کلی: این ماده قرار است کدام سیاست را و با چه نسبتی محقق کند؟
- بی‌توجهی به ارتباط تکلیف با بخش‌های دیگر برنامه: نسبت این ماده با راهبردهای علمی برنامه توسعه پنجم چیست؟
- ابهام در تکلیف: روند حمایت مالی و حقوقی توسط چه ارگانی و تحت چه شرایطی صورت خواهد پذیرفت؟

• پیشنهاد اصلاحی

عبارت (در چارچوب قوانین بودجه سنواتی) جایگزین عبارت در (ابعاد حقوقی و مالی) شود.

ماده (۸) - اقتصاد فرهنگ و عملیاتی نمودن

حداقل یک (۱) درصد از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به صورت ردیف متمرکز در بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود تا با تصویب هیئت وزیران به منظور حمایت مالی در زمینه‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی اختصاص یابد.

اشکالات

- **عدم انطباق با سیاست کلی:** این ماده قرار است کدام سیاست را و با چه نسبتی محقق کند؟

- **عدم تفکیک موضوعات، مخاطبان و وسایل لازم برای تحقق ماده:** اهدافی نظیر تقویت اقتصاد فرهنگ، عملیاتی کردن اهداف و مأموریت‌ها و وظایف فرهنگی مصرح در قوانین و مقررات شامل چه حوزه‌ها و موضوعاتی می‌شوند و چه ارگان‌هایی برای تحقق آنها باید دخیل شوند و چه زمینه‌هایی برای تحقق آنها باید فراهم آید؟

- **عدم تناسب منطقی و علی میان تکلیف و اهداف:** گرچه حمایت از صندوق‌های غیردولتی می‌تواند به اقتصاد خصوصی فرهنگ کمک کند، اما چگونه می‌تواند به عملیاتی کردن اهداف، مأموریت‌ها و وظایف فرهنگی مصرح در قوانین و مقررات کمک کند؟

به دلیل اقتضائات برنامه‌ای (از جمله اینکه برنامه مشتمل بر اولویت‌های کشور در یک دوره پنج‌ساله می‌باشد) مقرر است هیچ‌گونه پیشنهادهای مالی و تکالیف بودجه‌ای در برنامه درج نگردد.

• پیشنهاد حذفی

پیشنهاد می‌شود ماده (۸) حذف شود.

ماده (۹) - بهره‌گیری از فضاها و فرهنگی و هنری

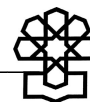
به دولت اجازه داده می‌شود از تأسیس و فعالیت صندوق‌های غیردولتی به منظور توسعه فعالیت‌های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای در سطح ملی و بین‌المللی و تولید، توزیع و صادرات محصولات، خدمات فرهنگی، هنری، سینمایی و مطبوعاتی و ورزشی حمایت مالی و حقوقی نماید.

اشکالات

این ماده قانونی به علت تقویت بخش خصوصی و کاهش تصدی‌گری دولت و نیز شروع حرکت‌های جدید برای بهره‌مندی از امکانات فرهنگی و ورزشی به منظور رفع برخی از مشکلات اقتصادی و خودکفایی در این زمینه، از احکام مفید محسوب می‌شود. لکن به نظر می‌آید همچنان اشکالاتی در آن دیده می‌شود:

- **ابهام در تکلیف:** مفهوم حمایت در بند «ب» تدقیق نشده است و معلوم نیست شامل چه روش‌هایی می‌شود و چه ارگان‌هایی را مکلف می‌کند؟

- **حمایت مالی شامل کمک بلاعوض مغایر اصل هشتادم قانون اساسی است.** از سوی دیگر این حمایت‌ها در صورتی که شامل کمک‌های بلاعوض نباشد می‌تواند بار مالی قابل توجهی در آینده برای دولت داشته باشد.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده حذف شود.

ماده (۱۰) - ساماندهی فضای رسانه‌ای کشور

به دولت اجازه داده می‌شود به منظور افزایش سرانه بهره‌مندی اقشار مختلف مردم از فضاهای فرهنگی و هنری و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای توسعه فعالیت فرهنگی و هنری اقدام‌های زیر را انجام دهد:

الف) حداکثر پنجاه (۵۰) درصد هزینه تکمیل مراکز فرهنگی، هنری، دینی و قرآنی (دارای پیشرفت فیزیکی حداقل ۵۰ درصد) بخش غیردولتی و همچنین احداث اماکن ورزشی همجوار و متعلق به مساجد را که تکمیل و بهره‌برداری از آنها برای استفاده عمومی ضروری است براساس آیین‌نامه مصوب هیئت وزیران به صورت کمک بلاعوض تأمین نماید.

تبصره - در صورت تغییر کاربری این‌گونه مراکز از استفاده عمومی به خصوصی، وجوه دولتی پرداخت شده به قیمت روز از دریافت‌کنندگان این کمک‌ها دریافت خواهد شد.

ب) حمایت مالی و حقوقی از شهرک‌های سینمایی، تلویزیونی و رسانه‌ای.

اشکالات

- **عدم تناسب علی میان تکلیف و سیاست، عدم تعیین تفکیکی موضوع، مخاطب و وسایل تکلیف:** با عنایت به بند «۳-۲۱» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه مبنی بر «بهبود فضای کسب‌وکار کشور با تأکید بر فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز» لازم است تمامی ابعاد بهبود از جمله «ایجاد شهرک‌های جدید سینمایی، سینمایی، تلویزیونی و رسانه‌ای» مورد توجه قرار گیرد. متن لایحه نتوانسته است به‌درستی مصادیق و موارد مورد نظر را تبیین نماید. از این رو با اعمال اصلاحات نگارشی و جایگزین نمودن عبارت «ایجاد شهرک‌های جدید»، آنچه مورد نظر از این بند بوده به شکلی گویا بیان گردیده است.

- **ابهام در مفاهیم و تکلیف، عدم تفکیک موضوع، مخاطب و وسایل تکلیف:** این ماده قانونی حکم بودجه‌ای دارد و از دو قسمت بخش خصوصی و مساجد برای دریافت کمک بلاعوض تشکیل شده است. در زمینه کمک پنجاه درصدی به صورت بلاعوض برای مساجد، با در نظر داشتن ماهیت اداره مساجد و داشتن سوابق مطلوب و خدمات صادقانه مساجد به مردم، موضوع مورد تأیید است. لکن در خصوص کمک بلاعوض پنجاه درصدی به بخش غیردولتی برای احداث اماکن ورزشی، با در نظر داشتن ساخت اماکن ورزشی که دارای زیربنای زیادی است و قیمت تمام شده آنکه بسیار گران تمام می‌شود و همچنین به علت عدم امکان کنترل مناسب بر فعالیت‌ها، به خصوص آنکه این نوع احکام مانع از اجرایی شدن واقعی خصوصی‌سازی در ورزش خواهد شد و احتمال حاکم شدن روابط برای دریافت کمک‌های بلاعوض نیز وجود دارد. ضمن آنکه تصویب چنین

احکامی باعث انتظار دیگر بخش‌ها نیز خواهد شد که بر مشکلات دولت می‌افزاید و علاوه بر آن به علت نبود شاخص‌های مربوطه و بار مالی آن غیرقابل تخمین بوده و هرساله مشکلاتی را در بودجه‌ریزی کشور ایجاد خواهد کرد.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به صورت زیر اصلاح شود:

ماده (۱۰) - تصویب (صدر ماده و بند «الف»)

ب) حمایت مالی و حقوقی از شهرک‌های سینمایی، تلویزیونی و رسانه‌ای و ایجاد شهرک‌های جدید در چارچوب قوانین بودجه سنواتی.

ماده (۱۱)

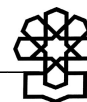
به دولت اجازه داده می‌شود:

الف) به منظور ساماندهی فضای رسانه‌ای کشور، مقابله با جریان و ناهنجاری‌های رسانه‌ای نسبت به ارتقای سلامت فضای مجازی، رسانه‌ای دیجیتالی و شبکه‌های ارتباطی غیرمکالماتی و ایجاد سازوکار مناسب برای نظارت بر آنها در چارچوب سیاست‌ها و ضوابط مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی اقدام نماید.
ب) نسبت به ارتقای آگاهی، دانش و مهارت همگانی و تسهیل دسترسی مردم به اطلاعات مورد نیاز در فضای رسانه‌های نوین، تقویت رسانه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی همسو و مقابله با رسانه‌های معارض خارجی اقدام نماید.

اشکالات

- الزام آور نبودن تکلیف: با عنایت به اینکه محتوای بند «الف» ماده (۱۱) تکلیفی است که براساس بند «۳-۲۰» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه مبنی بر «استفاده از ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی» مورد تأکید واقع شده است. لذا به کار بردن عبارت «به دولت اجازه داده می‌شود» به دلیل اینکه فاقد جنبه تکلیفی برای دولت است صحیح نمی‌باشد.

- عدم تناسب تکلیف با اسناد بالادستی: با توجه به اطلاق بند «الف» اقدامات دولت می‌تواند جنبه تقنینی پیدا کند که با اصل هشتادوپنجم قانون اساسی مغایرت دارد. استفاده از واژه «دیجیتالی» در بند «الف» به جهت عدم استفاده از معادل فارسی آن مغایر اصل پانزدهم قانون اساسی است. عبارت «تسهیل دسترسی مردم به اطلاعات مورد نیاز در فضای رسانه‌های نوین» در تعارض با قانون ممنوعیت به‌کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره مصوب ۱۳۷۳ است.

ازسوی دیگر با عنایت به اینکه یکی از مصادیق بارز ساماندهی فضای رسانه‌ای کشور تدوین نظام جامع رسانه است.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به صورت زیر اصلاح شود:

ماده (۱۱)

دولت موظف است به منظور ساماندهی فضای رسانه‌ای کشور، مقابله با تهاجم فرهنگ بیگانه و جرائم و ناهنجاری‌های رسانه‌ای و فراهم آوردن زمینه بهره‌برداری حداکثری از ظرفیت رسانه‌ای اقدامات ذیل را انجام دهد:

الف) تدوین «لایحه نظام جامع رسانه‌ها» تا پایان سال اول برنامه با رویکرد تسهیل فعالیت‌های بخش غیردولتی.

ب) ارتقای آگاهی، دانش و مهارت همگانی، تقویت رسانه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی همسو و مقابله با رسانه‌های معارض خارجی.

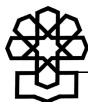
ج) پیشنهاد، وضع و اجرای سیاست‌ها و مقررات مورد نیاز و ایجاد و تقویت سازوکارهای لازم برای ساماندهی، نظارت و پالایش محتوای دیداری، شنیداری و نوشتاری در فضای رسانه‌ای کشور اعم از رسانه‌های مکتوب، دیداری، شنیداری، دیجیتالی، مجازی و شبکه‌های ارتباطی غیرمکالماتی، شبکه‌های داده و ماهواره‌ای و سامانه‌های مخابراتی به شورای عالی انقلاب فرهنگی.

ماده (۱۲)

صندوق توسعه گردشگری به صورت مؤسسه عمومی غیردولتی با هدف تشویق و تسهیل سفرهای ارزان قیمت برای عموم مردم به ویژه برای کارکنان دولت، دانش‌آموزان و دانشجویان ایجاد و از طریق اعطای کمک مالی بلاعوض و تسهیلات توسط دولت حمایت مالی می‌شود.
اساسنامه این صندوق به پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

• پیشنهاد حذفی

پیشنهاد می‌شود این ماده حذف شود.

ماده (۱۳)

به سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اجازه داده می‌شود نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

الف) صدور مجوز فعالیت و حمایت از ایجاد مراکز و مؤسسات تخصصی در زمینه میراث فرهنگی از قبیل امور موزه‌ها، مرمت آثار فرهنگی و تاریخی، کارشناسی اموال تاریخی و فرهنگی در چارچوب آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ب) صدور مجوز تأسیس و حمایت از مؤسسات خصوصی و تعاونی به منظور اعمال نظارت بر مراکز اقامتی، پذیرایی، دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری.

ج) حمایت مالی از راه‌اندازی موزه‌های تخصصی توسط مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی و بخش خصوصی.

د) حمایت مالی و معنوی از مالکیت و حقوق قانونی مالکین بناها و آثار و اشیای تاریخی منقول در جهت حفظ، صیانت و کاربرد مناسب آنها.

و) شناسایی و حمایت از آثار فرهنگی تاریخی حوزه فرهنگی ایران موجود در کشورهای همسایه و منطقه به عنوان میراث فرهنگی.

تبصره - به منظور مرمت و احیای بافت‌ها و بناهای تاریخی فرهنگی، رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و نمایندگان آن سازمان در کمیسیون‌های ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی تهران و شهرستان‌ها عضویت می‌یابند.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به صورت زیر اصلاح شود:

ماده (۱۳)

به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

الف) صدور مجوز فعالیت و حمایت از ایجاد مراکز و مؤسسات تخصصی از سوی بخش خصوصی در زمینه میراث فرهنگی از قبیل امور موزه‌ها، مرمت آثار فرهنگی و تاریخی، کارشناسی اموال تاریخی و فرهنگی.

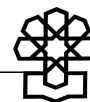
ب) حذف.

ج) تصویب متن لایحه دولت.

د) تصویب متن لایحه دولت.

ه) حمایت از مالکیت و حقوق قانونی مالکین بناها و آثار و اشیای تاریخی منقول در جهت حفظ، صیانت و کاربرد مناسب آنها.

و) تصویب متن لایحه دولت.

تبصره الحاقی - کیفیت اجرای موارد مذکور در این ماده براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده (۱۴)

به دولت اجازه داده می‌شود به منظور ساماندهی، مدیریت بر امور زائران در مشهد مقدس، قم و شیراز و ارائه خدمات مناسب به آنان اقدامات زیر را انجام دهد:

الف) تدوین سازوکارهای لازم برای ساماندهی و مدیریت امور زائران توسط بخش غیردولتی.

ب) توسعه امور فرهنگی از جمله زیرساخت‌های فرهنگی و اجرای پروژه‌های زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه‌های سنواتی.

• پیشنهاد حذفی

پیشنهاد می‌شود ماده (۱۴) حذف شود.

ماده (۱۵)

به سازمان تربیت بدنی اجازه داده می‌شود به منظور توسعه و احداث مکان‌های ورزشی مورد نیاز، زمین‌های تحت تملک خود از جمله فضاهای موجود در مجتمع‌های ورزشی را به صورت اجاره بلندمدت ترجیحی و ارزان‌قیمت به بخش غیردولتی و مراکز دینی و مذهبی واگذار نماید.

اشکالات

- **عدم تعیین تفکیکی موضوع، مخاطب و وسایل تکلیف:** این ماده قانونی حکمی کلی است که مشخص نیست با چه ضوابط و شرایطی باید اجرایی شود. به خصوص آنکه فضاهای موجود در مجتمع‌های ورزشی نیازمند جانمایی تخصصی برای ایجاد اماکن است و برخی از آنها مانند مجموعه ورزشی آزادی دارای سند مالکیت نبوده یا مانند مجموعه ورزشی انقلاب تهران، ثامن‌الائمه (ع) مشهد، وقفی هستند و برخی نیز صرفاً برای رفع کمبودهای ورزشی استان‌ها برای ساخت پروژه عمرانی در اختیار سازمان تربیت بدنی قرار گرفته است. **ضمن آنکه قید «اجاره بلندمدت» کافی نیست و ضروری است در این زمینه توجه شود که با عدم محدودیت در این قید می‌توان زمین‌های دولتی را حتی ۹۹ ساله واگذار کرد که به صلاح نیست.**

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به صورت زیر اصلاح شود:

ماده (۱۵)

به سازمان تربیت بدنی اجازه داده می‌شود به منظور توسعه و احداث مکان‌های ورزشی، زمین‌های تحت تملک مازاد خود را در قالب آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید، با رعایت قوانین مربوط به بخش غیردولتی جهت احداث مکان‌های ورزشی واگذار نماید.

ماده (۱۶)

به منظور توسعه ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و توسعه زیرساخت‌های ورزشی، دستگاه‌های اجرایی مکلفند یک (۱) درصد از اعتبارات خود را در امر تربیت بدنی ورزش هزینه نمایند.
تبصره - اعتبارات موضوع این ماده براساس آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، هزینه خواهد شد.

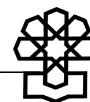
اشکالات

- **عدم تناسب علی و منطقی میان تکلیف و سیاست، عدم تعیین تفکیکی موضوع، مخاطب و وسایل تکلیف:** این ماده، در واقع همان بند «ب» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه است که با تغییرات و الزام بیشتر برای برنامه پنجم پیشنهاد شده است.

بند «ب» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه به علت نبود ضابطه معین برای ورزش حرفه‌ای و نیز عدم امکان نظارت بر اعتبارات اختصاص یافته دستگاه‌ها به ورزش، بیشتر صرف تیم‌داری و باشگاه‌داری دولتی شده و زیربنای مشکلات فراوانی را از حیث گران شدن ورزش، ورزشکار و به خصوص در ورزش فوتبال و دلال‌بازی و منزوی شدن باشگاه‌های بزرگ خصوصی که توان رقابت با باشگاه‌های دولتی ندارند، را گذاشت. از طرفی، باعث توقع بیش از حد و دلسردی سایر ورزشکاران رشته‌های مختلف شد. این در حالی است که ورزش حرفه‌ای همان‌طور که از نامش پیداست باید به صورت خصوصی و با کسب درآمد صورت گیرد و نه از اعتبارات دولتی که باعث منزوی شدن باشگاه‌های خصوصی شود و همچنین اختلاف طبقاتی را در ورزش ایجاد کند.

هدف قانونگذار از تصویب بند «ب» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه که اکنون در لایحه برنامه پنجم تسری یافته است، حفظ سلامت کارکنان دستگاه‌ها بوده است، لکن به علت عدم رعایت ازسوی دستگاه‌های اجرایی و نبود سقف اعتبار برای ورزش قهرمانی و حرفه‌ای، تیم‌داری و باشگاه‌داری از بیت‌المال رونق گرفت که قطعاً مورد رضایت مردم نیز نخواهد بود.

اکنون وضعیت در برنامه پنجم با پیشنهاد ماده (۱۶) و در صورت تصویب، به همان وضعیت و حتی پرچالش‌تر خواهد شد و اینکه صرفاً نام ورزش همگانی و ورزش قهرمانی و زیرساخت‌ها در متن قانون آورده شود و یا آیین‌نامه برای آن به تصویب برسد، مشکل‌گشای ورزش نیست.

• پیشنهاد اصلاحی

پیشنهاد می‌شود این ماده به صورت زیر اصلاح شود:

ماده (۱۶)

به منظور توسعه زیرساخت‌های ورزشی و گسترش ورزش همگانی، دستگاه‌های اجرایی مکلفند یک (۱) درصد از اعتبارات خود را در امر تربیت بدنی و ورزش همان دستگاه هزینه نمایند.
تبصره - ورزش حرفه‌ای و قهرمانی از شمول این ماده خارج است و دستگاه‌های اجرایی مجاز به هزینه‌کرد از محل اعتبارات خود در این زمینه نمی‌باشند.

ماده (۱۷)

وزارت جهاد کشاورزی موظف است اراضی غیرکشاورزی و غیرمناطق چهارگانه محیط زیست خارج از حریم استحقاقی شهرها را که مورد نیاز سازمان تربیت بدنی است، به منظور احداث و توسعه اماکن و فضاهای ورزشی تأمین و به طور رایگان به سازمان تربیت بدنی واگذار نماید. ضمناً وزارت مذکور موظف است با تأیید سازمان تربیت بدنی، اراضی با شرایط فوق را که مورد نیاز بخش غیردولتی و تعاونی برای احداث اماکن ورزشی است به قیمت ارزش معاملاتی اعلام شده توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی واگذار نماید.

اشکالات

این ماده قانونی در قالب بند «ج» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه وجود داشته که با تغییر جزئی در برنامه پنجم نیز تنفیذ شده است. این تغییر شامل موارد زیر است:

- حذف بخش خصوصی و جایگزینی بخش غیردولتی به جای آن،

- حذف عدم تغییر کاربری این قبیل اراضی،

- حذف مستثنا شدن مناطق چهارگانه محیط زیست،

- حذف زمین‌هایی که در اختیار وزارت جهاد است.

صرف نظر از تغییرات یاد شده، با توجه به ضرورت رفع کمبود اماکن ورزشی و وجود مشکل تهیه زمین برای این منظور و همچنین با توجه به سیاست‌های تعیین شده برای خصوصی‌سازی و تقویت این بخش، ماده (۱۷) پیشنهاد شده در برنامه پنجم، از احکام مناسب و مورد تأیید است.

لکن صرفاً پیشنهاد می‌شود:

عبارت «کاربری این قبیل اراضی به هیچ وجه تغییر نخواهد کرد» به ذیل این ماده اضافه شود.

• پیشنهادات الحاقی به بخش ورزش

- ماده الحاقی

دولت مکلف است از تشکلهای و بخشهای خصوصی و تعاونی و باشگاههای حرفه‌ای در توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای از طریق اصلاح ساختار تربیت بدنی و ورزش کشور و اعمال پشتیبانی و حمایت لازم در زمینه‌های اداری، مالی و منابع انسانی حمایت کند، به نحوی که تا پایان برنامه اهداف ذیل حاصل گردد:

الف) سهم بخش غیردولتی و باشگاههای خصوصی در توسعه ورزش قهرمانی حداقل به پنجاه درصد (۵۰٪) افزایش یابد.

ب) صد درصد (۱۰۰٪) فعالیت‌های اجرایی و تأمین منابع ورزش حرفه‌ای با عاملیت بخش‌های خصوصی و تعاونی و باشگاهها صورت گرفته و حمایت‌های دولتی به پشتیبانی قانونی و اداری و تسهیلاتی و کمک‌های اعتباری موردی محدود گردد.

تبصره - افزایش بودجه دستگاه منوط به اجرای این بند است.

- ماده الحاقی

وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند برنامه جامع ارتقای ورزش مدارس، همگانی و انسجام و رشد و ارتقای ورزش دانشجویی، توسعه اماکن و فضاهای ورزشی با اولویت مکان‌های سرپوشیده برای دختران و بانوان را تا پایان سال اول برنامه تنظیم و پس از تصویب هیئت وزیران اجرا نمایند.

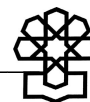
• پیشنهادات الحاقی به فصل فرهنگ

۱. به منظور شناخت تحولات فرهنگی جامعه، افزایش کارآیی دستگاه‌های فرهنگی، ساماندهی مجموعه فعالیت‌های مؤثر بر فرهنگ عمومی جامعه و اعمال نظارت مستمر بر فعالیت‌های فرهنگی، اقدامات ذیل به عمل خواهد آمد:

الف) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است با انجام مطالعات لازم و مشخص نمودن تعاریف و مفاهیم اصلی بخش فرهنگ، نسبت به اصلاح تعاریف و مفاهیم و شاخص‌های موجود متناسب با اهداف و آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی و براساس سیاست‌های فرهنگی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی اقدام نموده و با همکاری مرکز آمار ایران به ترتیب ذیل نسبت به تولید اطلاعات مربوط به آنها و اندازه‌گیری تحولات شاخص‌های مزبور طی سال‌های برنامه پنجم اقدام نماید:

- در سال اول برنامه تحولات شاخص‌های مربوط به تغییرات فکری، بینشی و رفتاری جامعه را تعیین و برای بررسی در اختیار دستگاهها و نهادهای ذیربط قرار دهد.

- همه‌ساله تحولات شاخص‌های مربوط به میزان مصرف کالاها و خدمات فرهنگی در کل

کشور و مناطق مختلف را تعیین کند.

- همه‌ساله اطلاعات و آمار و تحولات شاخص‌های مربوط به نیروی انسانی، فضاها و تجهیزات فرهنگی اعم از دولتی و غیردولتی را در کل کشور به تفکیک استان تعیین نماید.

ب) دولت موظف است تا پایان سال اول برنامه پنج اقدامات قانونی لازم درخصوص نحوه انجام فعالیت‌های فرهنگی دستگاه‌های اجرایی متولی امور فرهنگی اعم از دولتی، نهادها و سازمان‌های عمومی غیردولتی را با هدف شفاف‌سازی مسئولیت‌های دولت در قبال تحولات فرهنگی، افزایش کارآیی، حذف فعالیت‌های موازی، برقراری انضباط مالی، تنوع بخشیدن به روش‌های تأمین منابع، فراهم آوردن زمینه‌های بیشتر مشارکت مردم در امور فرهنگی را در قالب طرح ساماندهی امور فرهنگی با عنایت به اقدامات صورت گرفته در سال‌های گذشته، را به عمل آورد و به تصویب مراجع ذیربط برساند.

ج) به منظور ارزیابی تحولات فرهنگ عمومی و سنجش میزان اثربخشی مجموعه فعالیت‌های فرهنگی که از طریق دستگاه‌های آموزشی، فرهنگی، رسانه‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی و نهادها و سازمان‌های غیردولتی صورت می‌گیرد ستاد نظارت و ارزیابی متشکل از نمایندگان مجلس، قوه قضائیه و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تشکیل می‌گردد تا نسبت به انجام فعالیت‌های زیر اقدام نماید:

- با استفاده از اطلاعات و شاخص‌های موضوع بند «الف» این ماده و انجام مطالعات و تحقیقات لازم، چالش‌ها و بحران‌های فرهنگی قابل پیش‌بینی ناشی از توسعه ارتباطات فرهنگی و تهاجم فرهنگ بیگانه را شناسایی و برحسب مورد از طریق هیئت وزیران به دستگاه‌های مسئول منعکس نماید.

- میزان و نحوه اثربخشی فعالیت‌های فرهنگی، آموزشی و پژوهشی دستگاه‌های مختلف اجرایی را در راستای تحقق سیاست‌های کلی نظام در بخش فرهنگ در مسائل فرهنگی و سیاست‌های اجرایی بخش فرهنگ و هنر، ارتباطات جمعی و تربیت بدنی در برنامه پنجم توسعه را ارزیابی و به مراجع ذیربط گزارش نماید.

- با انجام مطالعات مستمر روند تحقق و پیگیری دیدگاه‌های حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ را در دستگاه‌ها و نهادهای مختلف و در فرهنگ عمومی جامعه ارزیابی و نتایج حاصل را در اختیار مراجع ذیربط قرار دهد.

- پس از اصلاح و تعیین شاخص‌های اصلی نشان‌دهنده تحولات فکری، بینشی و رفتاری اقشار مختلف به‌ویژه نوجوانان و جوانان به‌طور سالیانه و مستمر گزارش‌های لازم حاوی تحولات شاخص‌ها و علل آن، راهکارهای مؤثر برای بهبود این شاخص‌ها را تهیه و در اختیار مراجع ذیربط قرار دهد تا برای اصلاح سیاست‌ها و فعالیت‌های اجرایی مورد استفاده قرار گیرد.

د) کلیه دستگاه‌های اجرایی، نهادها و سازمان‌های عمومی غیردولتی موظفند براساس نتایج حاصله از مطالعات و گزارش‌های این ستاد فعالیت‌های خود را اصلاح و یا تقویت نمایند و معاونت نیز در زمان تنظیم بودجه‌های سالیانه گزارش و تحلیل‌های منتشره ستاد موضوع بند «ج» این ماده را مدنظر قرار داده و تمهیدات لازم برای اجرای پیشنهادات اصلاحی ستاد مذکور را فراهم آورد.

تبصره - انجام کلیه فعالیت‌های پیش‌بینی شده در این بند در مورد مؤسسات و نهادهایی که تحت نظر مقام معظم رهبری اداره می‌شوند، منوط به تأیید ایشان است.

۲. **تنفیذ ماده (۱۱۶) قانون برنامه چهارم:** دولت مکلف است، به‌منظور حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار فرهنگی، هنری و امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر مطبوعات و قلم، بسترسازی برای حضور بین‌المللی در عرصه‌های فرهنگی و هنری و تنظیم مناسبات و روابط میان اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط با امور فرهنگی و هنری اقدام‌های ذیل را به‌عمل آورد:

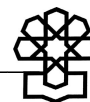
الف) تهیه لایحه امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر و استقرار نظام صنفی بخش فرهنگ تا پایان سال اول برنامه چهارم.

ب) بازنگری و اصلاح قوانین مطبوعات و تبلیغات، نظام جامع حقوقی مطبوعات و رسانه‌ها و تبلیغات.

ج) اصحاب فرهنگ و هنر که شغل خود را از دست می‌دهند به تشخیص دولت به مدت حداکثر سه سال تحت پوشش بیمه بیکاری دولت قرار گیرند. دولت در چارچوب لوایح بودجه سنواتی کمک‌های اعتباری در اختیار صندوق بیمه بیکاری قرار خواهد داد.

۳. **ماده الحاقی:** دولت مکلف است به‌منظور تحقق دیدگاه‌های اسلامی درخصوص اهمیت جایگاه و منزلت خانواده و ارتقای کارکردهای آن به‌عنوان مهمترین بستر رشد فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی جامعه، سند تحکیم و تعالی خانواده را با رویکرد تسهیل و تسریع ازدواج پایدار، توانمندسازی خانواده و ایمن‌سازی آنان از آسیب‌های اجتماعی و کاهش طلاق تعمیق باورهای دینی و نیز اجرای بهینه طرح توسعه فرهنگ عفاف و حجاب را تا پایان سال اول برنامه تهیه و زمینه تحقق عملی آن را در طول سال‌های برنامه فراهم کند.

۴. **ماده الحاقی:** دولت موظف است به‌منظور ایجاد تعادل و توازن بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی زنان نسبت به اصلاح مقررات مرتبط با اشتغال با رعایت قانون حقوق و مسئولیت‌های زنان و سیاست‌های اشتغال نسبت به ایجاد فرصت‌های مناسب با شأن و کرامت و توانمندی زنان براساس سیاست‌های کلان با اولویت ساماندهی مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانوار اقدام نماید.

وقف

با توجه به همپوشانی و اشتراک موضوع مواد (۱۵۷) و (۱۵۸)، پیشنهاد می‌شود این دو ماده در یک ماده ادغام گردد.

با عنایت به اینکه دادگاه‌های تخصصی وقف در حال حاضر وجود دارند، ضرورتی برای طرح این مسئله در برنامه پنجم نیست. با توجه به ضرورت آگاهی واقفان و ذینفعان موقوفات از موارد، محل و نوع مصرف موقوفاتشان باید سازوکاری برای اطلاع‌رسانی حوزه موقوفات طراحی و تعیین گردد. همچنین به منظور استفاده بهینه از موقوفات خرد، ضروری است با تجمیع این موقوفات در قالب صندوق‌های تخصصی زمینه توسعه فرهنگ وقف در کشور فراهم آید. لذا پیشنهاد می‌شود بند «ب» و «ج» به ترتیب ذیل به این ماده الحاق گردد.

ماده الحاقی - به منظور ترویج فرهنگ وقف و توسعه موقوفات موجود، سازمان اوقاف و امور خیریه مکلف است:

الف) ثبت موقوفاتی که تاکنون ثبت نشده‌اند توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور با همکاری سازمان اوقاف و امور خیریه.

ب) به منظور نظارت بهتر بر مدیریت موقوفات، استانداردها و روال‌های حسابرسی (گزارش‌های مالی) در موقوفات را طراحی کرده و سازوکار گزارش‌دهی به واقفان و ذینفعان را نهادینه کند.

ج) به منظور توزیع کارآمد درآمدهای وقفی مطابق قواعد شرعی و با التزام به شرایط ترسیم شده توسط واقفان، صندوق‌های تخصصی وقف را با مشارکت دستگاه‌های ذیربط و سازمان‌های غیردولتی در حوزه امور خیریه، تشکیل دهد.

د) به منظور ایجاد بانک اطلاعات جامع موقوفات، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی متولی وقف موظفند اطلاعات کلیه موقوفات، نذورات، اثلاث باقیه، محبوسات و موقوفات عام غیرمتصرفی و دارای تولیت را بر روی سامانه‌ای که تا پایان سال اول برنامه توسط سازمان اوقاف و امور خیریه ایجاد می‌شود، قرار دهند.

نتیجه‌گیری

۱. در احکام برنامه پنجم توسعه، به دو بند از سیاست‌های کلی نظام یعنی بند «۴» و «۶» اشاره روشنی نشده و حکمی در این راستا تدوین نشده است.

۲. از مواد مورد بررسی، هیچ ماده‌ای تمامی شرایط لازم برای برنامه توسعه را دارا نبوده است.

۳. در تدوین برنامه به برنامه‌های پیشین توجه نشده است. در نتیجه بسیاری از احکام برنامه با برنامه‌های قبلی یا همپوشانی دارند یا تکرار عینی آنها هستند؛ ماده (۳) با ماده (۱۰۶)، ماده (۴) با ماده (۱۰۸)، ماده (۵) با ماده (۱۰۷)، ماده (۸) با ماده (۱۰۴)، ماده (۹) با ماده (۱۰۶) و ماده (۱۰) با ماده (۱۰۵) برنامه چهارم همپوشانی کامل دارند. بی‌توجهی به برنامه‌های پیشین موجب انقطاع در فرآیند تحقق اهداف مورد نظر نظام - به‌طور مشخص انتظارات پیش‌بینی شده در سند چشم‌انداز - می‌گردد.
۴. بین احکام برنامه و سیاست‌های کلی نظام در بیشتر مواد نسبت علی و منطقی وجود ندارد.
۵. برخی از مواد برنامه با یکدیگر تداخل دارند.
۶. در بیشتر مواد درک صحیحی از سیاست‌های برنامه ارائه نشده است.
۷. در مواد برنامه در اغلب موارد تفکیک موضوعی صحیحی رخ نداده است.
۸. برخی مواد برنامه غیرالزام‌آور و مبهم هستند.

منابع و مأخذ

۱. سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام.
۲. سیاست‌های کلی نظام، ابلاغی مقام معظم رهبری.
۳. درباره برنامه پنجم ۱. آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه در ایران، دفتر مطالعات برنامه و بودجه، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۸.
۴. لایحه برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۲۴۸

عنوان گزارش: بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه (۱)، فصل اول - فرهنگ اسلامی - ایرانی، وقف

نام دفاتر: مطالعات فرهنگی (دفتر اصلی)، مطالعات اجتماعی، مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین (دفاتر فرعی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سینا کلهر، مرتضی شکوهی، سیدعلی کشفی

همکاران: مریم شمس (جوانان)، ابراهیم غلامپور (هنر)، سیدعلی محسنیان (رسانه)، اسماعیل قادری (گردشگری)، کبری خزعلی، شهناز رجبی، اکرم باجلان (زنان و خانواده)، سینا کلهر، سیدعلی کشفی (فرهنگ و ارشاد اسلامی)، ابوالفضل خورشیدی (تربیت بدنی)، رضا باقری اصل، مهدی فقیهی (دفتر ارتباطات و فناوری‌های نوین)

ناظران علمی: حسین رضی، مهدی ادیبان

متقاضی: کمیسیون فرهنگی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۳/۱۲